

ВІСНИК
наукової лабораторії

**«Дошкільна освіта:
історія, перспективи
розвитку
в ХХІ столітті»**

Випуска VI
Умань
2019

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
факультету дошкільної та спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 7 від 11 лютого 2019 року)*

Головний редактор: проф. Л. В. Іщенко

Редакційна колегія: доц. Л. П. Карнаух, доц. О. М. Мельникова.

Відповідальний за випуск: доц. О. М. Мельникова

В53 Вісник наукової лабораторії «Дошкільна освіта: історія, перспективи розвитку в XXI столітті»; Вип. VI. / [гол. ред. проф. Л. В. Іщенко]. – Умань: Візаві, 2019. 136 с.

У матеріалах «Вісника» презентовано актуальні проблеми дошкільної освіти: особливості психологічного благополуччя дітей, збереження та зміцнення психічного здоров'я дітей дошкільного віку засобами інноваційних технологій, психолого-педагогічні аспекти гендерного виховання, формування індивідуальності дошкільника.

Науковий інтерес становлять різні аспекти професійного розвитку фахівців у галузі педагогічної, психологічної освіти, зокрема компетентнісний підхід як основа формування методичної компетентності майбутніх організаторів дошкільної освіти. Наукові статті збірника стануть у нагоді викладачам вищої школи, аспірантам, студентам, а також усім, хто цікавиться проблемами дошкільної освіти.

УДК 372 (06)

ЗМІСТ

Авраменко О. О.	Особливості соціального розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти	4
Дука Т. М.	Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами авторської казки	9
Іщенко Л. В.	Педагогічний супровід формування творчої індивідуальності старших дошкільників у спільній діяльності	17
Іщенко Л. В.		39
Журавко Т. В.	Вплив творів мистецтва на формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку	
Карнаух Л. П.	Особливості розвитку різностатевих взаємин дітей дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти	48
Кравчук Н. П.	Емоційний потенціал та можливості виховного впливу сім'ї на дитину	52
Кривда В. С.	Забезпечення наступнісних зв'язків у фізичному вихованні дітей 5-7 років	57
Кушнір В. М.	Психолого-педагогічний супровід партнерської взаємодії дошкільної установи і сім'ї	65
Мельникова О. М.	Вплив стилів діяльності вихователя на навчальну діяльність дітей старшого дошкільного віку	80
Нідлипняк І. Ю.	Взаємини батьків та дітей як фактор розвитку особистості дитини	85
Кислинська І. Ф.		
Поліщук О. В.	Шляхи модернізації фізкультурно-оздоровчої роботи з вихованцями навчально-виховного комплексу влітку	93
Колонтасвська С. В.		
Попиченко С. С.	Вплив дидактичних ігор на розвиток саморегуляції поведінки дітей старшого дошкільного віку	103
Скрипник Н. І.	Основи професійної підготовки педагогів дошкільної освіти	123
Трофаїла Н. Д.	Емоційна готовність дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі	126
Наші автори		132

що педоброзичливість чи неухажність, жорстоке ставлення батьків до дітей викликає в останніх неусвідомлювану ворожість, що спрямовується назовні (трансформується в агресивні дії не тільки проти батьків, але й проти сторонніх людей) або всередину (виявляється в почуттях провини, тривоги, низької самоповаги тощо) [2].

На думку І. Гребеннікова, важливими компонентами колективістських основ родинного виховання також є: повага до сім'ї, її цілей, життєвих планів і діяльності; особлива повага матері й батька, пошанування їх, повага кожного члена сім'ї; почуття любові – подружньої, батьківської, сина (дочки); потреба виконувати свій обов'язок стосовно кожного члена сім'ї, прислуховування до спільної думки сім'ї й бачення в сімейній групі сприятливих умов для розвитку своєї особистості; практичне сприяння зміцненню й розвитку сім'ї; взаємодопомога, відповідальність за свої вчинки, дисциплінованість; взаємна вимогливість, принципова й доброзичлива критика можливого прояву індивідуалізму, зазнайства й пасивності окремих членів сім'ї, непримиримість до пристосовництва й міщанства, до відриву інтересів сім'ї від інтересів суспільства [2].

Як зазначає науковець М. Фіцула, ефективність виховного впливу залежить від багатьох чинників:

- авторитету сім'ї, любові до дітей, відданості обов'язку їх виховання, створення домашнього затишку;
- вчинків батьків, їх успіхів та невдач, за які діти радіють або співпереживають;
- патріотичного виховання – як і що говорять батьки про власний народ та державу;
- спільної трудової діяльності батьків і дітей, виконання трудових обов'язків;
- організації домашнього побуту, дотримання сімейних правил;
- прикладів людяності та чуйного ставлення до людей похилого віку;

- суспільно-педагогічної спрямованість, значимі, що вони враховують сюди спільність ціннісних орієнтацій, ідейних, моральних поглядів дорослих членів сім'ї, міру їх відповідності до прийнятих у суспільстві зразків тощо [2].

Отже, сім'я має форму емоційний потенціал особистості та постійно здійснює виховний вплив на дитину, виховує дітей також усім укладом і побутом свого життя, адже виховують не тільки люди, але й речі, явища, естетична дійсність, природа, матеріально-побутові умови.

Список використаних джерел:

1. Вплив сім'ї на дитину. Реферат – Освіта. URL: UA ru.osvita.ua > ... > Реферати. Психологія. (дата звернення: 25.03.2019).
2. Виховний потенціал родини –StudFiles.net URL: <https://studfiles.net/preview/5258521/page:6/> (дата звернення: 26.03.2019).
3. Фіцула М.М. Педагогіка. Бібліотека українських підручників URL: <https://westudents.com.ua/.../349-pedagogka-ftsula-mm.html> (дата звернення: 25.03.2019).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНИСНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ 5-7 РОКІВ

Кривда В. С.

*викладач кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Фізичне виховання відіграє важливу роль у підготовці всебічно фізично розвиненої молодої людини. Дошкільний та молодший шкільний вік є важливим періодом фізичного виховання дітей. У цьому віці формується постава, виробляються навички життєво важливих рухів, інтенсивно розвиваються рухові якості. На заняттях із фізичної культури діти набувають початкових знань про значення фізичної культури для збереження здоров'я, про основи здорового способу життя і т. ін. Можна сказати, що н

дошкільному та молодшому шкільному віці закладається фундамент загального розвитку дитини.

Фізичне виховання учнів I-III класів має свою специфіку зумовлену їхніми анатомо-фізіологічними та психологічними особливостями, а також тим, що, приходячи до школи, діти потрапляють у нові умови організації їхнього життя, навчання, праці та відпочинку. Вони повинні бути більш самостійними, організованими та відповідальними. Щоб перехід дитини із старшої групи дошкільного закладу до першого класу школи не відбивався негативно на здоров'ї і поведінці дитини необхідно дотримуватися принципів наступності у педагогічних технологіях супроводу процесів виховання та навчання дітей у цих суміжних ланках освіти.

Проблема наступності в системі освіти не нова. У державних документах, що стосуються навчання і виховання підрастаючого покоління, в рішеннях колегії Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, в різноманітних наукових та методичних посібниках, у виступах педагогів, психологів, медиків і громадських діячів наступність між всіма ланками освіти розглядається як основний засіб неперервної освіти. Крім того, нова реформа освіти передбачає перехід до 12-річної загальної освіти, починаючи з 5-6 років, тобто з віку, який сьогодні вважається дошкільним, а тому проблема наступності стає ще більш актуальною.

Однак на сьогодні доводиться констатувати, що взаємозв'язок між суміжними ланками освіти залишається лише декларацією, що закриває реальний розрив у неперервності педагогічного процесу. Перш за все це стосується розриву між дошкільною і початковою шкільною освітою, хоча за визначенням вчених і практиків саме цей віковий період є найбільш важливим для загального розвитку, формування особистісних якостей, необхідних для майбутнього життя.

У чому ж причина розриву між цими найважливішими ланками освіти?

У першу чергу, на думку М.Маханьової, вона полягає в тому, що ці дві ланки освіти знаходяться у віданні різних типів освітньо-виховних закладів і керуються обособленими одна від одної педагогічною і психологічною наукою. А тому розрив має місце уже на рівні програм розвитку, виховання і навчання в закладі дошкільної освіти і школі, методів і форм організації педагогічного процесу, хоча згідно вимог програма початкової школи повинна базуватися на освітній програмі закладу дошкільної освіти [3].

У програмах закладів дошкільної освіти акцент робиться на повноцінний розвиток особистості дитини, розкритті її особливих, унікальних здібностей, а зміст навчання в початковій школі продовжує орієнтуватись, перш за все, на формування визначеного об'єму знань, умінь і навичок. У результаті проблеми виховання і розвитку особистості відсуваються на другий план, спрямовуючи педагогічний процес на "приведення" можливостей дітей до деякої єдиної норми. Орієнтація на "середню" дитину призводить до того, що розвиток дітей із більш високим рівнем штучно гальмується і вони не можуть повноцінно реалізувати свої здібності, а діти з темпом розвитку нижче середнього рівня змушені постійно переживати невдачі, що негативно впливає на їхнє емоційне і психічне благополуччя. Наприклад, програмою з фізичної культури для дітей першого класу не передбачено навчання дітей ходьби на лижах, катання на ковзанах, катання на велосипедах і самокатах, плавання, удосконалення вміння грати в городки, бадмінтон, теніс і т. ін. Зміст програм для першокласників збіднений у порівнянні з програмами дошкільних закладів.

У Росії уже є перші спроби створення єдиних програм для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: ("Золотий ключик" (Москва), "Дитяча школа" (Омськ), "Синій птах" (Нижній Новгород) та ін.), що ґрунтуються на принципах наступності, гуманізації і демократизації педагогічного процесу. Але більшість закладів вищої освіти продовжують

навчати студентів (факультетів дошкільної освіти і початкового навчання) по-старому, тобто практично ізольовано один від одного.

В Україні ця проблема стала успішно вирішуватися з часів відновлення її незалежності. Починаючи з початку 90-х років XX ст., у провідних закладах вищої освіти нашої держави стали готувати спеціалістів для дошкільної і початкової освіти за єдиним навчальним планом, що сприяє всебічній обізнаності такого спеціаліста з проблемами двох перших суміжних ланок освіти. Адже спеціалісти, які закінчили навчання за освітнім ступенем “бакалавр” і отримали кваліфікацію “Вихователь дітей раннього та дошкільного віку. Вчитель початкової школи будуть знати особливості дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, що дасть можливість плавного переходу дітей із дошкільного закладу до школи (а, можливо, це буде навчально-виховний комплекс “Заклад дошкільної освіти – школа”) і швидкої адаптації їх в нових умовах. Однак навіть у закладах такого типу, покликаних забезпечувати наступні зв'язки між дошкільним та початковою школою, ці дві ланки освіти часто просто розміщуються в одному приміщенні, але існують автономно, тому що проблеми корінних змін організації роботи освітнього закладу та інтеграції змісту педагогічного процесу (єдиного “наскрізного” змісту освіти з диференціацією розвитку, виховання і навчання дітей на основі врахування вікових, психофізичних та індивідуальних особливостей кожної дитини) не вирішуються.

Розв'язати проблему наступності, на думку М.Маханьової, можливо за умови, якщо буде реалізована єдина лінія розвитку дитини на етапах дошкільного і початкового шкільного дитинства. Тільки такий підхід може надати педагогічному процесу цілісний, послідовний і перспективний характер, тільки тоді дві початкові ланки освіти будуть діяти не ізольовано одна від одної, а в тісному взаємозв'язку, що дасть можливість школі опиратися на розвиток дитини, одержаний у дошкільному закладі.

А тому, на наш погляд, перш за все необхідно переглянути і розробити:

- загальні підходи щодо організації освітньо-виховного процесу;
- загальні принципи побудови програм і добору освітніх технологій;
- загальний принцип добору і підготовки кадрів.

Вважаємо, що тільки комплексне розв'язання всіх цих проблем дасть можливість на практиці реалізувати ідею наступності між дошкільною і початковою освітою.

Однією з важливих ланок наступності є фізична готовність дітей-дошкільників до навчання в школі. Наукові дослідження в галузі дошкільної педагогіки, психології і медицини дали можливість обґрунтувати критерії функціональних можливостей дитячого організму, визначити вимоги до організації життя дітей різних вікових категорій, до обліку фізичних навантажень, рухової підготовленості та активності з тим, щоб не допустити втоми і перевтомлення дітей, які відвідують заклади дошкільної освіти (М. Антропова, Е. Вільчковський, С. Громбах, Т. Дмитренко, Г. Юрко та ін.).

Ці вимоги передбачають необхідність реалізації таких соціально-педагогічних впливів, які, з одного боку, були б достатньо ефективні з точки зору різнобічного розвитку особистості дитини, а з другої – виключали б можливу шкоду в процесі діяльності, яку вони могли б нанести їхньому здоров'ю.

Основними критеріями оцінки психофізичного статусу дитини-дошкільника прийнято вважати: рівень біологічного і психічного розвитку; стан здоров'я в момент огляду; захворюваність за попередній рік; розвиток мовлення, якість звуковимови; розвиток загальної і дрібної моторики. Як правило, саме такими критеріями керуються під час прийому дитини до першого класу школи.

Відомо, що здоров'я визначається багатьма внутрішніми і зовнішніми факторами та характеризується як стан організму, при якому відсутність захворювання поєднується з фізичним, психічним і соціальним благополуччям людини.

Як свідчить більшість наукових досліджень, у формуванні здоров'я дитини переважне значення мають фактори зовнішнього середовища. А тому дуже важливо створити всі необхідні санітарно-гігієнічні і психолого-педагогічні умови як в дошкільному закладі, так і в школі, для гармонійного розвитку малят. Адже тільки здорова дитина може успішно засвоювати все те, чого її навчають, справлятися з поставленими вимогами, бути активною, працездатною, нормально розвиватися. Це зобов'язує заклади дошкільної освіти вважати пріоритетним напрямом своєї роботи зміцнення здоров'я дітей, попередження можливих відхилень у їхньому розвитку.

Процес переходу дитини з дошкільного закладу до школи є досить складним етапом у її житті, який часто вимагає напруження всіх фізіологічних систем організму, емоційно-вольової сфери. Для того, щоб цей період був для дитини по можливості найменш болючим (легка адаптація), її необхідно готувати до вступу в школу завчасно. Важливим є те, щоб до цього моменту дитина володіла не тільки певною сумою знань і вмінь, але мала б високий рівень фізичного і психічного здоров'я, була б достатньо розвинута у відповідності до всіх показників. Звичайно, найкращі умови в цьому випадку є для дитини, яка відвідує навчально-виховний комплекс. Адже, прийшовши до першого класу, вона має можливість поспілкуватися із своїми вихователями, а також із друзями, братиками чи сестричками, які відвідують дошкільні групи. Разом з тим малюк має багато знайомих ровесників та дітей других-третьох класів, з якими він спілкувався у попередні роки під час спільних свят, розваг, ігор тощо.

Досягнення позитивних результатів у вихованні здорової дитини може бути лише в тому випадку, якщо за час її перебування в дошкільному закладі здійснюється різнопланова робота з фізичного виховання. При цьому особливий уваги потребує стан постави дитини. Правильна постава – суттєвий критерій цілісності організму, зокрема опорно-рухового апарату. Одним із показників цілісності може служити витривалість м'язів тулуба, що утримують тіло у вертикальному положенні.

Згідно даних наукових досліджень встановлено тісний зв'язок рівня працездатності дітей і розвитку рухів, зокрема координації рухів, здібності швидко виконувати свої рухові дії. У свою чергу ці показники безпосередньо пов'язані з рівнем фізіологічної зрілості дітей. Розумова працездатність дітей 6-7 років, що не досягли необхідного для навчання в школі рівня зрілості, характеризується низькими показниками і незадовільними якістьми (М. Антропова, Е. Вільчковський, В. Богачук, Л. Волков, Л. Глазиріна, В. Мухіна та ін.)

Соматична незрілість 6-7-річних дітей проявляється і в нездатності перенести фізичні навантаження, що вказує на недостатній розвиток скелетної мускулатури. Це свідчить про необхідність скрупульозної і різнобічної підготовки дітей до школи, а в першу чергу – збереження і зміцнення їхнього здоров'я. Адже всім відомо, що здорова, загартована дитина швидше адаптується до нових умов, швидше відновлює сили, не хворіє, а разом з тим і не пропускає занять та уроків, що в свою чергу позитивно впливає на оволодіння програмним матеріалом.

Сучасна медицина у своєму розпорядженні має значний арсенал засобів, використання яких спрямоване на оздоровлення дітей. Але турбота про зміцнення здоров'я дітей – проблема не тільки медична, але й педагогічна. Правильно організована освітньо-виховна і фізкультурно-оздоровча робота в закладах дошкільної освіти та школі нерідко в більшій мірі, ніж медико-гігієнічні заходи, забезпечує повноцінне здоров'я, попереджує розвиток захворювань дитини на початкових стадіях.

Вищезначене дає можливість стверджувати, що організація освітньо-виховного процесу в закладі дошкільної освіти і в початковій школі повинна ґрунтуватися на єдиних вимогах до охорони здоров'я, фізичного і загального розвитку дитини. Досягнення хороших результатів при цьому забезпечується реалізацією таких основних принципових положень:

- інтегрований зміст занять фізичною культурою з повсякденною руховою діяльністю дітей;

максимальне наближення процесу фізичного виховання дітей до
прочної діяльності;

доступність різних видів діяльності і форм організації освітньо-
виховного процесу рівню сприймання, можливостям і рівню рухової
підготовленості дітей;

- позитивна емоційна забарвленість різних форм освітньо-виховної
роботи, що сприяє різнобічному розвитку дітей;

- використання комплексу фізичних вправ, спрямованих на
профілактику порушень опорно-рухового апарату, плоскостопості та інших
відхилень у розвитку;

- систематичне проведення загартувальних процедур у
відповідності до сезону (сонце, повітря, вода, ґрунт), а також щоденне
обливання, обливання і т. ін.

- забезпечення наступності в реалізації вимог щодо змісту
матеріалу із розвитку рухів і фізичних якостей дітей;

- забезпечення умов для самостійної рухової діяльності;

- використання ідентичних діагностичних тестів для визначення
рівня фізичної підготовленості старших дошкільників та молодших
школярів;

- забезпечення оптимального рівня рухової діяльності дітей в
межах 4-4,5 годин протягом дня.

Список використаних джерел:

1. Арапова Н. О преемственности в работе дошкольных учреждений
и школ / Н. Арапова // Дошкольное воспитание. – 1994. – №1. – С.6-10.

2. Асмолов А. Об организации взаимодействия образовательных
учреждений и обеспечении преемственности дошкольного и начального
школьного образования / А. Асмолов // Дошкольное воспитание. – 1994. –
№6. – С.8-12.

3. Маханева М. Проблема преемственности между детским садом и
школой / М. Маханева // Дошкольное воспитание. – 1999. – №6. – С. 6-11.

4. Поліщук О.В. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів із фізичного виховання дошкільників: навчально-методичний посібник / Олена Поліщук. – Вид. 2-е, перер. та доп. – Умань : ВІЦ «Візаві», – 2018. – 142 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДОШКІЛЬНОЇ УСТАНОВИ І СІМ'Ї

Кушнір В. М.

*доктор педагогічних наук,
професор, завідувач
кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Сучасна філософія взаємодії сім'ї і закладу дошкільної освіти ґрунтується на ідеї про те, що за виховання, навчання та розвиток дітей несуть відповідальність батьки, а всі інші соціальні інститути покликані допомогти, підтримати, направити, доповнити їх виховну діяльність. Визнання пріоритету сімейного виховання зумовлює потребу побудови взаємин сім'ї і ЗДО на принципах партнерства, толерантності, єдності та узгодженості у використанні педагогічного впливу.

Нині важлива інтеграція родинного та суспільного виховання при збереженні пріоритетності першого, враховуючи цінності, виховний потенціал, соціально-матеріальне становище сімей та активно залучаючи родини до педагогічного процесу ЗДО, психолого-педагогічної просвіти.

Проблема взаємодії сім'ї та ЗДО була предметом багатьох досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. Питання родинного виховання в різних аспектах глибоко вивчали Т. Алексеєнко, Є. Арнаутова, О. Барабаш, І. Бех, О. Вишневський, І. Гребенніков, О. Докукіна, О. Кононко, О. Косарева, В. Котило, С. Ладивір, Т. Маркова, Т. Науменко, В. Павленчик, В. Постовий, Т. Поніманська, М. Стельмахович, В. Сухомлинський.

Актуальність питання педагогічних умов створення єдиного освітнього простору ЗДО і сім'ї зумовила потребу обґрунтування